

ІНТЕГРАЦІЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У СИСТЕМУ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Уперше здійснено аналіз змісту провідних інформаційно-пошукових систем щодо наявності в них інформації з питань здорового способу життя, обґрунтовано об'єктивну необхідність інтеграції Інтернет-ресурсів в єдину систему бібліотечно-інформаційного забезпечення здорового способу життя.

Ключові слова: Інтернет-ресурси, бібліотека, бібліотечно-інформаційне забезпечення здорового способу життя.

Впервые осуществлен анализ содержания ведущих информационно-поисковых систем с точки зрения наличия в них информации, посвященной проблеме здорового образа жизни, обоснована объективная необходимость интеграции Интернет-ресурсов в единую систему библиотечно-информационного обеспечения здорового образа жизни.

Ключевые слова: Интернет-ресурсы, библиотека, библиотечно-информационное обеспечение здорового образа жизни.

For the first time an analysis is made of the content of the leading information retrieval systems from the point of view of availability of information devoted to the problem of the healthy mode of life. Objective necessity of integration of the Internet resources into the united system of library information support of the healthy mode of life is proved.

Key words: Internet resources, library, library information support of the healthy mode of life.

Пріоритетним завданням України як соціально орієнтованої держави нині стає не лише ефективне лікування хвороб, а їх профілактика, тобто зміщення акценту на профілактичні та оздоровчі методи, медико-біологічну просвіту, сприяння здоровому способі життя населення. Здоровий спосіб життя (ЗСЖ) — це підпорядкування всієї життєдіяльності людини збереженню та зміцненню здоров'я, оздоровленню умов життя, праці, відпочинку, формуванню сприятливого соціально-психологічного клімату в кожному колективі і в суспільстві в цілому, відмова від шкідливих звичок. У практику ЗСЖ покладено принципи-ідеї: пріоритету цінності здоров'я в системі світоглядних цінностей людини; погляд на здоров'я як на повне благополуччя людини; ідею ціннісного розуміння здоров'я, що поєднує фізичне, психічне, соціальне і духовне здоров'я [2].

Гарантом успішного вирішення стратегічного завдання щодо формування в народі України сталої потреби в здоровому способі життя мають стати бібліотеки, перетворюючись на авторитетні соціально-комунікаційні центри формування здорового способу життя через

створення цілісної системи бібліотечно-інформаційного забезпечення здорового способу життя (БІЗСЖ) [2].

Мета статті — обґрунтування необхідної інтеграції Інтернет-ресурсів в систему бібліотечно-інформаційного забезпечення здорового способу життя.

Функціонування бібліотеки як соціально-комунікаційного центру формування ЗСЖ потребує значного розширення та підтримання комунікаційних контактів бібліотеки зі спорідненими професійними соціально-комунікаційними структурами — видавничими, книготорговельними установами, інформаційними центрами, архівами, музеями, ЗМІ, Інтернет, що утворює екзорівень системи БІЗСЖ, а також з іншими соціальними інститутами, зацікавленими в спілкуванні й обміні інформацією щодо здорового способу життя, що створює макрорівень системи БІЗСЖ. Глобальність проблеми здорового способу життя виводить систему БІЗСЖ на мегарівень соціально-комунікаційного середовища, в якому суттєву роль мають відіграти міжнародні зв'язки бібліотек України, а також Інтернет [1; 4; 5; 6].

Партнером бібліотеки як соціально-комунікаційного центру ЗСЖ має стати Інтернет. А. Соколов слушно зауважує: «Інтернет — глобальна соціально-комунікаційна комп'ютерна мережа, призначена для задоволення особистісних і групових комунікаційних потреб через застосування телекомунікаційних технологій» [3, с. 198].

Інтернет суттєво розширює соціально-комунікаційні масштаби поширення інформації з питань ЗСЖ, по-перше, через оприлюднення українськими бібліотеками за допомогою Інтернету галузевих ресурсів, продуктів і послуг власної генерації; по-друге, через запозичення світових мережових ресурсів вітчизняними бібліотеками для задоволення інформаційних потреб своїх користувачів. Цей взаємний обмін інформацією можна вважати одним з різновидів соціально-комунікаційного партнерства у сфері формування ЗСЖ. Інтернет відіграє суттєву роль в об'єднанні мікро-, мезо-, екзо-, макро- і мегарівнів системи БІЗСЖ, у створенні єдиної соціально-комунікаційної системи формування ЗСЖ у цілому.

Свідченням можливості розгляду Інтернету як партнера бібліотеки у формуванні здорового способу життя є результати аналізу змісту шести авторитетних світових пошуково-інформаційних систем, а саме: Yandex.ru, Mail.ru, Rambler.ru, Google.com, Yahoo.com, Meta.ua. Основою пошуку були такі ключові слова: здоров'я; здоровий спосіб життя; валеологія; бібліотерапія; здоровий спосіб життя + інформаційне забезпечення; здоровий спосіб життя + бібліотека; здоровий спосіб життя + портал. Ставилося за мету виявити: 1) загальний обсяг онлайн-електронних ресурсів означеної тематики; 2) питому вагу кожного змістового напрямку; 3) мовний склад ресурсів означеної тематики українською, російською, англійською, німецькою та іспанською мовами; 4) пошукову систему-лідера

в поширенні інформації щодо здорового способу життя і суміжних з нею проблем; 5) пріоритети в тематико-мовному аспекті означених пошуково-інформаційних систем. Увесь виявлений масив Інтернет-ресурсів з проблем здорового способу життя і суміжних з нею подано в таблиці 1.

У пошукових системах загалом виявлено понад 9,5 млрд посилань на ключові слова. За наявності значного обсягу інформації та її дублювання в пошукових системах наголос зроблено, в першу чергу, на аналізові кількісних показників. Це надало підстави для таких попередніх висновків: чим більшою є кількість посилань на цю предметну сферу в пошуковій системі, тим більший її інформаційно-комунікаційний потенціал, тим пріоритетнішою вона є для бібліотеки як потенційний партнер.

Згідно зі змістовим аналізом, перше місце серед онлайн-ресурсів посідає тема «здоров'я» (89,5%); друге — «здоровий спосіб життя» — (5,2%); третє — «здоровий спосіб життя + інформаційне забезпечення» (3,6%); четверте — «здоровий спосіб життя + бібліотека» (1,4%); п'яте — «здоровий спосіб життя + портал» (0,3%); шосте — «валеологія» (0,1%); сьоме — «бібліотерапія» (0,01%). Тобто посилання, пов'язані з участю бібліотек у формуванні здорового способу життя, посідають третє і четверте місця.

З'ясовано: перше місце за кількістю електронних ресурсів, присвячених ЗСЖ, посідає каталог Yahoo.com. У ньому міститься понад 6,3 млрд посилань, що складає 66,5% від їхньої загальної кількості в мережі Інтернет. Друге місце належить каталогові Google.com, де міститься понад 2 млрд посилань (21,8%); третє — каталогу Mail.ru — понад 5 млн посилань (5,6%); четверте — каталогу Yandex.ru — понад 4 млн посилань (4,3%); п'яте — каталогу Rambler.ru — 1,7 млн посилань (1,8%); шосте — каталогу Meta.ua — понад 4 тис. посилань (0,1%). Бібліотеки мають орієнтуватися, в першу чергу, на інформативно ємні пошукові системи з питань здорового способу життя.

Таблиця 1

Результати змістового аналізу світових інформаційно-пошукових систем предметної області «здоровий спосіб життя»

№ п/п	Тема запиту	Кількість посилань	%	Пошукова система — лідер
1.	Здоров'я	852588911300	89,5	Yahoo.com
2.	Здоровий спосіб життя	50124078300	5,2	Yahoo.com
3.	Валеологія	10245386	0,1	Mail.ru
4.	Бібліотерапія	1060674	0,01	Yahoo.com

5.	Здоровий спосіб життя + інформаційне забезпечення	343242318	3,6	Google.com
6.	Здоровий спосіб життя + бібліотека	131346704	1,4	Google.com
7.	Здоровий спосіб життя + портал	25503505	0,3	Google.com

Пошук за мовною ознакою «Здоровий спосіб життя» виявив, що україномовний сегмент в Інтернеті нині складає понад 1,2 млн посилань (рейтинг: Google.com — 61,7%, Rambler.ru — 19,5%, Yahoo.com — 9,7%, Yandex.ru — 7,2%, Meta.ua — 1,9%, Mail.ru — 0,001%); російськомовний «Здоровый образ жизни» — близько 6,3 млн посилань (рейтинг: Mail.ru — 35,5%, Yandex.ru — 35%, Rambler.ru — 12,7%, Yahoo.com — 9,6%, Meta.ua — 0,3%); англомовний «Healthy Life» — понад 416 млн посилань (рейтинг: Google.com — 89,3%, Mail.ru — 3,7%, Yandex.ru — 3,6%, Rambler.ru — 0,1%, Meta.ua — 0,001%); німецькомовний «Gesunde Lebensweise» — понад 515 тис. посилань (рейтинг: Yahoo.com — 65,4%, Google.com — 33,4%, Yandex.ru та Mail.ru — по 0,5%, Rambler.ru — 0,2%, Meta.ua — 0,02%); іспаномовний «Vida sana» — понад 20 млн посилань (рейтинг: Yahoo.com — 83%, Google.com — 16,8, Yandex.ru — 0,1%, Rambler.ru — 0,05%, Meta.ua — 0,001%).

Моніторинг Інтернет-ресурсів за ключовими словами «здоровий спосіб життя + інформаційне забезпечення» свідчить, що україномовний сегмент в Інтернеті складає понад 36 тис. посилань (рейтинг: Rambler.ru — 57,7%, Google.com — 41%, Yahoo.com — 0,8%, Meta.ua — 0,5%, Yandex.ru — 0,03%, Mail.ru — 0%). Російськомовний — «Здоровый способ жизни + Информационное обеспечение» представлено в пошукових системах понад 2 млн посилань (рейтинг: Google.com — 73,1%, Rambler.ru — 21%, Yandex.ru — 2,7%, Mail.ru — 2,7%, Yahoo.com — 0,4%, Meta.ua — 0,001%); англомовний — «Healthy Life + Information» має понад 340 млн посилань (рейтинг: Google.com — 93,1%, Mail.ru — 2,4%, Yandex.ru — 2,4%, Yahoo.com — 2,1%, Rambler.ru — 0,03%, Meta.ua — 0,001%); німецькомовний — «Gesunde Lebensweise + Information» представлений в Інтернеті 259598 посиланнями (рейтинг: Google.com — 65,9%, Yahoo.com — 33,5%, Yandex.ru та Mail.ru — по 0,3%, Rambler.ru — 0,1%, Meta.ua — всього 6 посилань). В іспаномовному сегменті Інтернету не вдалося виявити таких матеріалів).

Важливе значення в контексті партнерства бібліотеки як соціально-комунікаційного центру формування здорового способу життя за допомогою Інтернету мають результати пошуку по запиту «здоровий спосіб життя + бібліотека». Він виявив у цих пошукових системах 225250 найменувань українською мовою. Провідні позиції належать каталогові Google.com — 76,8%, Rambler.ru — 17,3%, Yahoo.com — 2,8%, Yandex.

ru — 2,7%, Meta.ua — 0,4%, Mail.ru — 0%. Пошук за російськомовним словосполученням «Здоровый способ жизни + библиотека» виявив понад 9,7 млн посилань (рейтинг: Yandex.ru — 41,1%, Mail.ru — 38,4%, Rambler.ru — 10,3%, Yahoo.com — 6,5%, Google.com — 3,7%, Meta.ua — 0,1%); за англкомовним — «Healthy Life + Library» видав понад 121 млн посилань. Безперечним лідером є пошукова система Google.com — 95,6%. Рейтинг інших світових каталогів розподілився таким чином: Yandex.ru та Mail.ru — 1,7%, Yahoo.com — 1,1%, Rambler.ru — 0,01%. Каталог Meta.ua надав лише 71 посилання на цей тематичний запит. Пошук за німецьким словосполученням «Gesunde Lebensweise + Bibliothek» виявив 16110 посилань на Інтернет-ресурси. При цьому основна частка посилань — 12,7 тис. (78,8%) належить каталогові Google.com. Значну інформаційну ємність має пошукова система Yahoo.com (19,9%). Інші містять незначну кількість посилань.

Пошук за запитом «Здоровий спосіб життя + портал» в україномовному сегменті Інтернет виявив майже 208 тис. посилань (рейтинг: Google.com — 64,9%, Rambler.ru — 20,2%, Yahoo.com — 7,3%, Yandex.ru — 6,7%, Meta.ua — 0,8%, Mail.ru — 0%). Російськомовний сегмент «Здоровый способ жизни + портал» має 8,9 посилань (рейтинг: Yandex.ru — 33,8%, Rambler.ru — 11%, Yahoo.com — 10,4%, Google.com — 7,7%, Mail.ru — 3,6%, Meta.ua — 0,1%). Англкомовний — «Healthy Life + Portal» — понад 16 млн посилань. Безперечним лідером є каталог Google.com — 97,8%. В інших каталогах посилань значно менше: Yahoo.com — 2,1%, Rambler.ru — 0,1%, Yandex.ru та Mail.ru — по 0,03%, Meta.ua надав лише 71 посилання. Пошук за німецькомовним словосполученням «Gesunde Lebensweise + Portal» виявив понад 52 тис. посилань: Yahoo.com — 72,6%, Google.com — 25,9%, Yandex.ru і Mail.ru — по 0,6%, Rambler.ru — 0,2%. Meta.ua має лише 3 посилання. Отже, український сегмент у глобальному комунікаційному просторі посідає четверте місце, що створює перспективи для його використання в системі БІЗЗЖС. Таким чином, Інтернет — це електронна комунікаційна структура, яка містить значні за обсягом мережеві ресурси з питань ЗСЖ оперативного доступу, може стати надійним партнером бібліотеки як центру формування здорового способу життя особистості і народу України. Завдання бібліотеки: забезпечити доступ користувачів до Інтернету, постійно відстежувати інформацію, аналізувати, відбирати і структурувати її; доводити до користувачів найцінніші верифіковані повідомлення.

У результаті пошуку в Інтернеті виявлено 24071 більш-менш постійно оновлюваних і поповнюваних сайтів та порталів, що містять 3616923 електронні документи, присвячені здоровому способу життя. Український сегмент представлений у ньому незначною кількістю веб-сайтів і веб-порталів означеної тематики.

Нині одним з основних можна вважати український сайт «Молодь за здоровий спосіб життя» (<http://health.limo.org.ua/>), створений за програмою Ліберального молодіжного об'єднання та підтримки Міністер-

ства України в справах сім'ї, молоді та спорту, Ради безпеки та оборони України, Національної молодіжної педагогічної ради України, міжнародної громадської організації «Центр міжнародного співробітництва», міжнародного благодійного фонду «Святого Олександра Невського» та ін. Головний девіз сайту: «Хочеш жити — будь здоровим!». Сайт має на меті поширення ідеології здорового способу життя серед молоді України. Основна проблематика сайту: подолання пияцтва й алкоголізму, боротьба з епідемією ВІЛ/СНІДу в молодіжному середовищі. Важливе місце в його структурі посідає розділ «Бібліотека», який містить інформацію про друковані видання, кінофонофотодокументи, присвячені ЗСЖ (<http://health.limo.org.ua/text/project.htm>).

Сайт «Молодь за здоров'я-2» Державного інституту розвитку сім'ї та молоді (ДІРСМ) (<http://m.org.ua/about/www.dips> або <http://mzz.com.ua>) створений з метою поширення настанов здоров'я і ЗСЖ. Сайт містить розділи: новини, анонси, інформація, новини партнерів, бібліотека, преса про нас, наші публікації, видання інституту, Центр теорії та методики соціальної роботи; Центр соціально-політичного аналізу; Центр теорії та методології здорового способу життя; Центр дослідження проблем сім'ї та дитинства. Серед меню користувача: корисні поради; раціональне харчування; існуючі залежності; дослідження та цікаві факти; молодіжна студія.

Портал Валеолог (PORTAL VALEOLOGIST) (<http://www.valeolog.com/>) всеукраїнської газети «Валеологія». Девіз порталу: «від здоров'я особистості до здоров'я людства». Серед розділів: здоров'я особистості; здоров'я людства; здоров'я планети; наука, освіта третього тисячоліття; здоров'я та сучасні технології в науці й освіті; до ноосфери через здоров'я; інтелект і духовність; космос та людина; здоров'я через виховання, освіту й науку; Україна без наркотиків і горілки; система фізичного та морального здоров'я; сміхотерапія; цілителі Київської Русі; зцілювальні ікони тощо.

Український сайт газети «Ваше здоров'я» (<http://vz.Kiev.ua/intro.shtml>) Міністерства охорони здоров'я України і ЦК Профспілки (виходить з 1990 р.) — питання ВІЛ/СНІДу, подолання шкідливих звичок, особистої гігієни й інших аспектів ЗСЖ. Соціальними партнерами сайту є журнали: «Твоє здоров'я», «Prevention», «Наука. Здоров'я. Життя», «Здоров'я», жіночий журнал «Здоров'я» (http://ols.Ks.ua/index.php?menu=1_3_1).

Каталог медичних сайтів України (УКРМЕД) (<http://ukrmed.org.ua>) — приватний некомерційний портал, створений у 1999 р., удосконалений у 2001 р., об'єднує медичні сайти і веб-портали України на основі їх кумуляції, систематизації й організації доступу до них. Цей російськомовний каталог цікавий тим, що в його структурі є портал Likar.info (<http://www.likar.info>), який має підрозділ www.likar.info/coolhealth, що містить електронні ресурси, присвячені різним аспектам здорового способу життя. Виявлено значну кількість світових, європейських, укра-

їнських та регіональних веб-сайтів і веб-порталів, одним з основних завдань яких є поширення ідеології ЗСЖ (Європейський простір — портал проєвропейського громадянського суспільства України: (<http://eu.prostir.ua/view/5420.html>)).

Аналіз спеціалізованих веб-сайтів і веб-порталів свідчить, що в електронному комунікаційному просторі здорового способу життя тематичні пріоритети розподілилися таким чином: ВІЛ/СНІД (36,2 %); тютюнопаління, алкоголізм, наркоманія (312,1 %); збалансоване харчування й ожиріння (12,4 %); особиста гігієна (7,3 %); рухова діяльність (5,6 %); умови праці, побуту та відпочинку (5,4 %); інші питання ЗСЖ (2 %). Рейтинг тематики постійно змінюється, залежить від її актуальності. Бібліотеки, розглядаючи Інтернет як свого партнера, мають зважати на те, що ця електронна комунікаційна система містить як якісну, так і шкідливу інформацію щодо здорового способу життя, тому бібліотеки мають здійснювати професійну селекцію онлайн-ресурсів, забезпечувати доступ своїх користувачів до найцінніших із них.

Взаємодіючи із соціально-комунікаційними структурами [3], бібліотека має стати об'єднувальним, координаційним центром формування здорового способу життя. Серед основних напрямів партнерства:

- координація діяльності соціально-комунікаційних структур щодо поширення настання здорового способу життя;
- організація спільних проєктів, заходів щодо інформаційно-комунікаційної підтримки здорового способу життя української спільноти на державному, регіональному і місцевому рівнях;
- використання всього арсеналу діалогічних форм спілкування, документно-інформаційних, знанневих, кадрових, техніко-технологічних можливостей соціально-комунікаційних структур для досягнення загальної мети;
- узгодження тематики, термінів, часу проведення, аудиторій, форм, учасників, організаторів оздоровчих акцій тощо.

Це надасть можливість бібліотеці не дублювати діяльність інших соціально-комунікаційних структур (видавництв, книжкових магазинів, книжкових палат, інформаційних центрів, архівів, музеїв, радіо, телебачення, Інтернету), а збагатити єдину соціально-комунікаційну систему формування ЗСЖ специфічними ресурсами, продуктами, послугами, способами та заходами; забезпечити свободу вибору споживачами комунікаційних каналів і засобів отримання необхідної їм інформації, визначитися щодо пріоритетів тематики, типів та видів сервісних послуг, які може надати кожна з означених структур; дозволить охопити ідеєю здорового способу життя найширше коло громадян України — від дітей до людей похилого віку. Крім того, налагодження системних комунікаційних зв'язків бібліотек з редакціями газет, журналів, радіо, телебачення сприятиме підвищенню іміджу бібліотеки в сучасному суспільстві, реалізації «стратегії довіри» до можливостей бібліотек у БІЗСЖ

реальних і постійних користувачів та партнерів, позиціонуванню її як відкритої соціально-комунікаційної системи через розвиток таких напрямів діяльності, як паблік-релейшнз, фандрайзинг тощо.

Таким чином, упровадження в бібліотечну галузь інформаційно-комп'ютерних технологій, зокрема Інтернету, допоможе суттєво оптимізувати сервісні можливості системи БІЗЗСЖ через: а) розширення номенклатури електронних ресурсів, продуктів і послуг бібліотеки власної генерації, їхнє широке оприлюднення через мережу Інтернет; б) «запозичення» інформаційних ресурсів, продуктів і послуг щодо здорового способу життя різних соціально-комунікаційних структур та соціальних інститутів світового, національного, регіонального й місцевого рівнів; в) організацію Інтернет-доступу до глобальних інформаційних ресурсів, продуктів і послуг з питань ЗСЖ, можливість пошуку та віртуального спілкування з однодумцями і партнерами.

Бібліотеки мають, по-перше, надати своїм користувачам повну інформацію щодо номенклатури існуючих онлайн-електронних ресурсів, продуктів і послуг власної генерації чи запозичених з веб-сайтів, веб-порталів світового, європейського, національного, регіонального, місцевого рівнів; по-друге, здійснювати селекцію та систематизацію цієї інформації, забезпечуючи доступ користувачів до найціннішої, що особливо важливо в контексті здорового способу життя.

Список літератури

1. Ермаков С. С. Информационные аспекты здоровья и здорового образа жизни в электронном научном пространстве / С. С. Ермаков // Валеология: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф, квітень 2006 р., м. Харків : у 3-х т. — Х., 2006. — Т. 1. — С. 59–65.
2. Здоровье-21 : основы политики достижения здоровья для всех в Европейском регионе ВООЗ (ЕРБ) (введение) // Европейская серия по достижению здоровья для всех. — Копенгаген : ВООЗ (ЕРБ), 1998. — № 5. — 128 с.
3. Мурашко О. Ю. Социальное партнерство как фактор успешной деятельности библиотек : науч.-практ. пособ. / О. Ю. Мурашко. — М. : Литера, 2008. — 144 с. — (Сер. «Современная библиотека», вып. 40).
4. Мухамед'яров Н. Н. Бібліотека як соціально-комунікаційний центр формування здорового способу життя : автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій / Мухамед'яров Наїль Нариманович. — Х., 2010. — 20 с.
5. Мухамед'яров Н. Н. Библиотечная валеология как научная дисциплина : постановка вопроса / Н. Н. Мухамед'яров // Проблемы межкультурных коммуникаций в содержании социогуманитарного образования: состояние, тенденции, перспективы : материалы междунар. науч. конф. КГУКИ : в 2 ч. — Казань : Изд-во КГУКИ, 2008. — Ч. II. — С. 222–224.
6. Соколов А. В. Социальные коммуникации : учеб.-метод. пособ. / А. В. Соколов. — М. : Профиздат, 2001. — 222 с.

Надійшла до редколегії 05.06.2010 р.